

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Анализ на резултатите от проучване на рисковите фактори на пазара на труда, водещи до прояви на неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения в целевите отрасли по проекта

Обединение “Импакт”

София

19 декември 2013 г.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Предмет на проучването

Изследвани са представите, мненията и оценките на работодателите и наетите лица за:

- Рискните предпоставки и факторите на пазара на труда, пораждащи различни прояви на неформална икономика в трудовоправните и осигурителните отношения;
- Спецификата на производствените дейности и произтичащите от това особености в организацията на труда, полагането на труд и защита на правата на наетите лица в деветте индустриални отрасли, обект на проучването;
- Характерните за деветте отрасли, както и общовалидните за икономиката на страната, неформални практики в трудовоправните и осигурителните отношения;
- Възможностите за ограничаване на установените в деветте изследвани отрасли неформални практики в трудовоправните и осигурителните отношения.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Етапи в реализацията на проучването

Реализацията на проучването и докладването на резултатите от него са структурирани в **пет относително самостоятелни дейности**:

- I. Разработване на методология за провеждане на проучването.
- II. Теренна реализация на проучването.
- III. Аналитичен доклад за рисковите фактори на пазара на труда, водещи до прояви на неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения - отраслов разрез.
- IV. Аналитичен доклад за рисковите фактори на пазара на труда, водещи до прояви на неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения - териториален разрез.
- V. Обобщен аналитичен доклад за рисковите фактори на пазара на труда, водещи до прояви на неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения - обобщение на резултатите от проучването.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Обхват на проучването

Проучването е проведено сред **4218 лица** (1771 работодателя и 2447 наети лица) във **всичките 28 административни области на страната** в отраслите:

- 1) Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия;
- 2) Производство на текстил и изделия от текстил, производство на облекло;
- 3) Гражданско строителство и изолации;
- 4) Хотелиерство и ресторантьорство;
- 5) Транспорт;
- 6) Спедиция и съобщения;
- 7) Операции с недвижимо имущество; наемодателна дейност;
- 8) Бизнес услуги;
- 9) Учебно-образователни услуги.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Обхват на проучването по отрасли

Отрасли:	Работодатели		Наети лица		Общо лица за отрасъла	
	Брой случаи в извадката	Относителен дял (в %)	Брой случаи в извадката	Относителен дял (в %)	Брой случаи в извадката	Относителен дял (в %)
□ Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	160	9,0	238	9,7	398	9,4
□ Производство на текстил и изделия от текстил, производство на облекло	152	8,6	230	9,4	382	9,2
□ Гражданско строителство и изолации	277	15,6	395	16,1	672	15,9
□ Хотелиерство и ресторантьорство	282	15,9	404	16,5	686	16,3
□ Транспорт	172	9,7	229	9,4	401	9,5
□ Спедия и съобщения	51	2,9	60	2,5	111	2,6
□ Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност	156	8,8	154	6,3	310	7,3
□ Бизнес услуги	426	24,1	563	23,0	989	23,4
□ Учебно-образователни услуги	95	5,4	174	7,1	269	6,4
ОБЩО	1771	100,0	2447	100,0	4218	100,0

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Обхват на проучването в териториален аспект

Отрасли:	Работодатели		Наети лица		Общо лица за района	
	Брой случаи в извадката	Относителен дял (в %)	Брой случаи в извадката	Относителен дял (в %)	Брой случаи в извадката	Относителен дял (в %)
Северозападен	352	19,9	472	19,3	824	19,5
Северен централен	182	10,3	293	12,0	475	11,3
Североизточен	242	13,7	348	14,2	590	13,9
Югоизточен	351	19,8	451	18,4	802	19,1
Югозападен	388	21,9	544	22,2	932	22,1
Южен централен	256	14,5	339	13,9	595	14,1
	1771	100,0	2447	100,0	4218	100,0

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Основни изводи - I

Най-често срещаните се **сиви практики** в областта на трудовоправните и осигурителните отношения са четири:

- работа без трудов договор
- работа по договор за по-ниска сума от реално получаваната (с допълнително необлагаемо заплащане)
- наемане на работна сила с договори под минималния осигурителен праг за заеманата длъжност
- наемане на работна сила с договори на минималния осигурителен праг за заеманата длъжност.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Основни изводи - II

Елементите от трудовия договор, които най-силно се подценяват са:

- условията и реда за прекратяване на трудовото правоотношение;
- механизмите и начините за търсене на правата на накърнената страна в случаи на спорове и конфликти.

Не се обръща необходимото внимание и на:

- Дефинирането на точната продължителност на платения трудов отпуск;
- Определянето на режима на работа и почивки в работното време.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Основни изводи - III

Три групи рискови фактори, провокиращи появата на неформални практики в трудовоправните и осигурителните отношения:

- 1) нормативната среда;
- 2) местното регионално развитие и местният пазар на труда;
- 3) социалнопсихологически фактори и семейни обстоятелства

Кодексът на труда и Кодексът за социално осигуряване, създават необходимите предпоставки за регламентирането на изрядни трудови и осигурителни отношения. **Проблем в нормативната среда обаче има и той се изразява в характера и съдържанието на съвкупността от нормативни актове, разгледани като една обща система.**

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Основни изводи - IV

Най-високо рисковите фактори от гледна точка на местното икономическо развитие и местния пазар на труда, работодателите и наетите лица извеждат практически еднакви пет показатели:

- 1) глобалната криза и нейното влияние върху местната икономика;
- 2) високото ниво на безработица на местния пазар на труда;
- 3) ниското ниво на заплатите (включително средния доход на домакинствата) в региона;
- 4) неблагоприятната образователна структура на безработните лица;
- 5) ниската производителност/ниските заплати в отрасъла.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Основни изводи - V

Проучването потвърди **изключителната важност на социално психологическите фактори и семейните обстоятелства**, от които като първостепенни се очертават:

- 1) несъответствието между доходи и постъпления;
- 2) наличието на „мълчалив консенсус“ между работодатели и наети лица за неспазване на действащата нормативна уредба в трудовоправните и осигурителните отношения
- 3) икономическите мотиви на наетите лица за извършване на какъвто и да е труд за по-високи доходи.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Основни изводи от анализа по области

- По отделните клаузи на договорите се допускат различни типове **нарушения**, но като цяло най-много пропуски се установяват в Южен централен район, Северозападен район и Североизточен район.
- Повечето от **минимално необходимите административни процедури** по въвеждането на новопостъпващите лица в организацията и стила на работа на предприятието се спазват, като по-слабо те се спазват в Югозападен район, Южен централен район и Югоизточен район.
- Работодателите демонстрират почти двойно по-добро познаване на специфичната **нормативна база**, регулираща дейността им като икономически субекти в съответния отрасъл, отколкото общата нормативна база. Най-слабо познаваният документ е Кодексът за социално осигуряване, като нивото на информираност и познаване на нормативните документи е видимо по-слабо в Югозападен район и Южен централен район.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Основни изводи от анализа по отрасли - I

- Факторите, свързани с икономическото развитие влияят най-силно върху трудовоправните и осигурителните отношения в отраслите Производство на текстил и изделия от текстил, производство на облекло, Гражданско строителство и изолации, Транспорт и Спедиция и съобщения.
- Социално-психологическите фактори (в т.ч. семейната и общностната среда) оказват най-силно влияние върху трудово-правните и осигурителните отношения в отраслите Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия, Хотелиерство и ресторантьорство и Бизнес услуги.
- Трудовоправните и осигурителните отношения в отраслите Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и Учебно-образователни услуги се влияят еднакво силно както от факторите на местното икономическо развитие, така и от социално психологическите фактори.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Основни изводи от анализа по отрасли - II

- По отношение на информираността и познаването на трудовоправното и осигурително законодателство, най-високо информирани се оказват работодателите и наетите лица от отраслите Учебно-образователни услуги, Бизнес услуги и Операции с недвижимо имущество; наемодателна дейност, а най-слабо - работодателите и наетите лица от отрасъл Транспорт.
- На практика във всички отрасли наетите лица показват слабо познаване на Кодекса на труда и Кодекса за социално осигуряване, което ги прави зависими от добрата воля и коректността на работодателите.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Обобщение от анализа на проучването

- Проучването потвърждава нееднаквата, но значителна по своето въздействие, сила на нормативните, социално икономическите и социално психологическите фактори за възникването на прояви на неформална икономика в трудовоправните и осигурителните отношения.
- На ниво райони на планиране и по отрасли тези различия са ясно видими, като зависимостта е следната - колкото по-ниско квалифициран труд се извършва и нивото на заплащане на труд е по-ниско, толкова по-голяма е вероятността наетите лица да влязат в сговор с работодателите и да намерят пропуските и недоглежданията в действащото трудовоправно и осигурително законодателство.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Оценка на ефектите на рисковите фактори, водещи до прояви на неформална икономика на пазара на труда

- Целта на изследването е да оцени въздействието на дейностите по проекта, както и влиянието на рисковите фактори на пазара на труда, водещи до прояви на неформална икономика при трудовоправните и осигурителните отношения.
- Оценката на въздействието проследява ефектите в два времеви хоризонта – *краткосрочен и дългосрочен*

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Структура на изследването

- ❖ Оценка на *краткосрочното* въздействие
  - Нетно въздействие върху *нивото на информираност*
  - Нетно въздействие върху *нагласите и поведението на наетите по отношение изискванията им към бъдещи трудови отношения и направените промени в трудовите отношения*
  - Нетна оценка на въздействието на *дейностите върху влиянието на рисковите фактори*
- ❖ Оценка на *дългосрочните* ефекти върху *макроикономическата среда*

Програми, насочени към редуциране на неформалните трудови отношения: Проведени от БТПП мерки и инициативи

Краткосрочно въздействие

- Повишаване нивото на информираност на наетите и работодателите и познаване на феномена „неформални трудови отношения“
- Преодоляване на предразсъдъците и страховете на наети и работодатели по отношение формулиране на проблемите
- Промяна в нагласите
- Промяна в поведенческите модели

Редуциране нивото на разпространение на неформалните трудови отношения

Дългосрочно въздействие

- Повишаване нивото на регистрираната заетост
- Подобряване на общата факторна производителност

Подобрение в макроикономическата среда

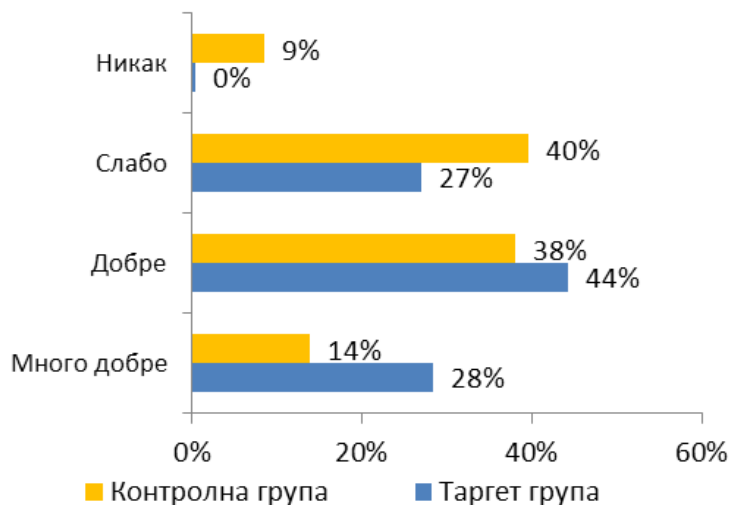

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

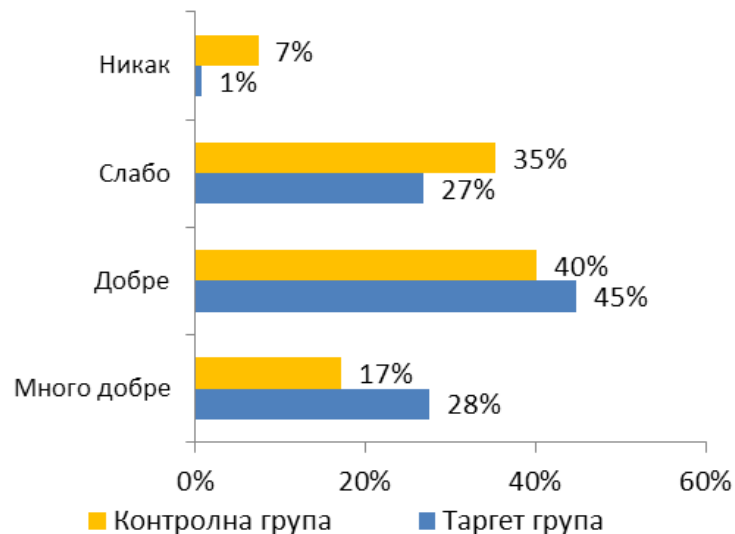
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Ниво на информираност

Познаване на Нормативната рамка, регулираща трудовоправните и осигурителните отношения в България

Познаване на Кодекса на труда

- ❖ Делът на лицата, посочили, че познават добре трудовоправната и осигурителна нормативна рамка в България е **73%** в групата на активно ангажираните с кампанията заети лица. Същевременно в контролната група този дял е **52%** или близо **30% по-нисък**

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Нагласи относно бъдещи трудови отношения

- ❖ Оценката на нетните ефекти се основава на сравнение между експериментална и контролна група по отношение на укриването на доходи с цел плащането на по-ниски суми за здравни и социални осигуровки.

Вероятността за укриване на доходи с цел плащане на по-ниски суми за осигуровки при ползване на ресурсите на ВСА и съответно активно ангажиране с дейностите на БТПП е с близо 12% по-ниска в сравнение с контролната група

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

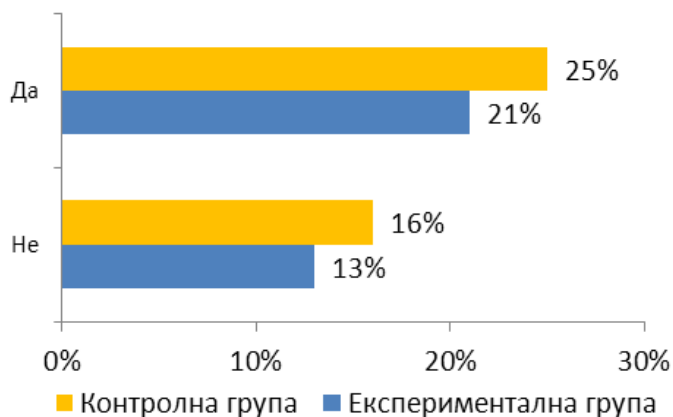
Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

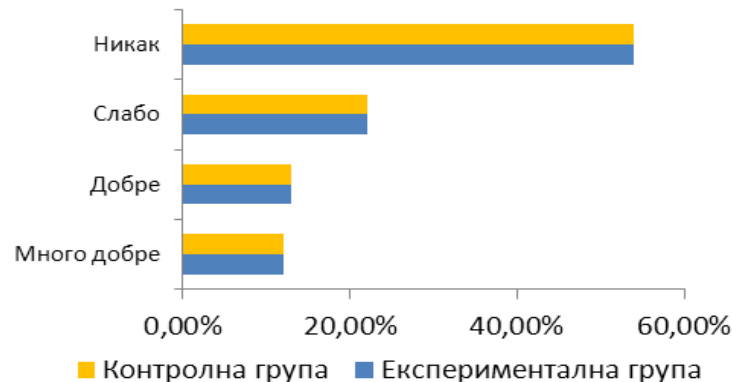
Нагласи относно трудови отношения

Оценка на вероятността за укриване на доходи

Възраст под 24 и над 45 години

Познаване на Нормативната рамка, регулираща трудовоправните и осигурителните отношения в България

- ❖ Заетите лица във възрастовите групи *под 24 и над 45 години* са в значително по-висока степен изложени на риск от укриване на доходите и неплащане на осигуровки
- ❖ *Непознаването на законодателството* има за резултат изключително висок риск от укриване на доходи и осигуровки – оценката на риска възлиза на 54-55%, като за сравнение при заетите, които считат, че познават много добре нормативната рамка в областта този риск варира в рамките на 10-12% за различните индикатори

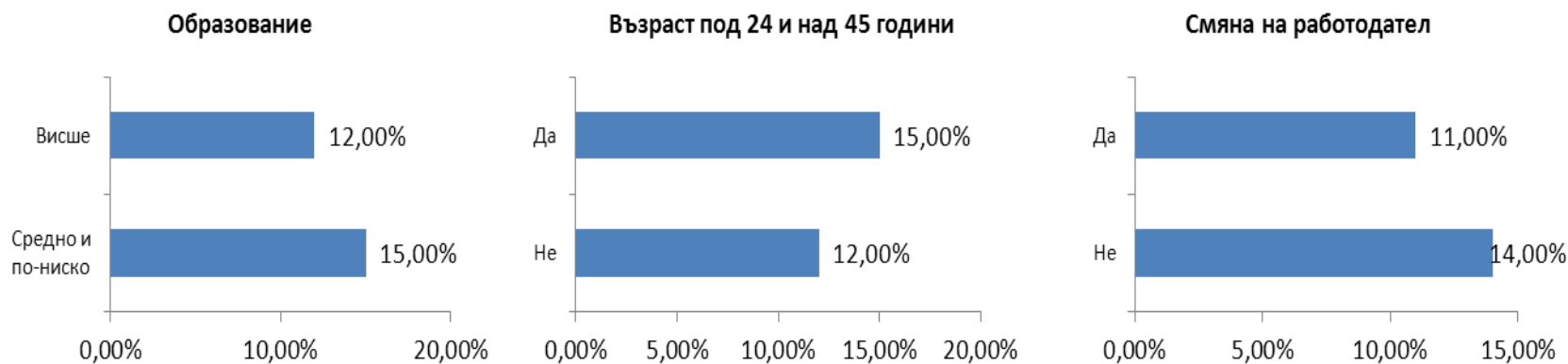

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Обща оценка на влиянието на рисковите фактори Социални и демографски характеристики

- ❖ Вероятността за укриване на доходи при заетите в рисковите възрастови групи – под 24 и над 45 години, както и със степен на образование средно или по-ниско възлиза на 15%, докато останалите нивото е в рамките на 12%

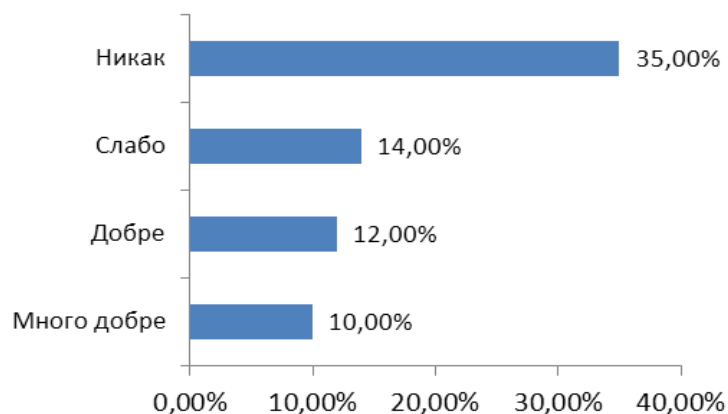
Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

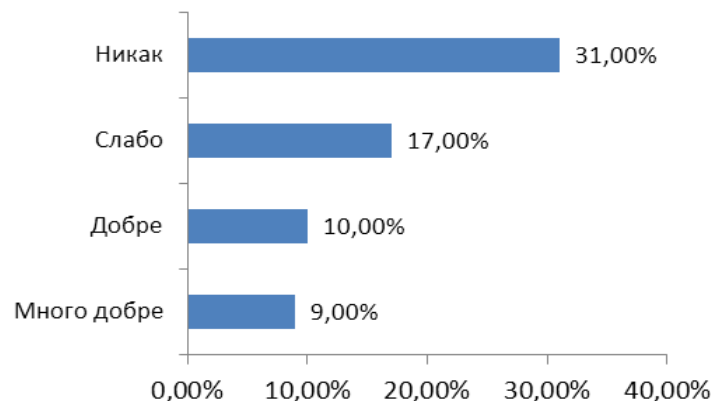
Обща оценка на влиянието на рисковите фактори

Степен на познаване на трудовото законодателство

Познаване на Нормативната рамка, регулираща трудовоправните и осигурителните отношения в България

Познаване на Кодекса на труда

- ❖ Вероятността за укриване на доходи при заетите, които не познават общата нормативна рамка, регулираща трудовоправните и осигурителни отношения в България възлиза на 35%. Същевременно нивата при заетите лица, които считат, че са много добре запознати със законодателството в областта възлиза на 10%

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Съпоставка на оценените ефекти между цялата извадка и групата на ползвалите ресурсите на ВСА

Икономически сектор

❖ Положителен ефект от дейностите и инициативите на БТПП се наблюдава по отношение на рисковите възрастови групи – под 24 и над 45 години

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Средносрочно и дългосрочно въздействие върху макроикономическата среда

- Редуциране нивото на неформалната икономика води до:
  - Повишаване нивото на регистрираната заетост – ефект върху приходите към бюджета и вземането на фискални решения на макроикономическо ниво.
  - Слабо, но положително отражение върху общата факторна производителност – ефект в дългосрочен план, водещ до постигане на по-високи и устойчиви нива на икономически растеж.
- Средносрочни (2015-2017 г.) и дългосрочни ефекти (след 2018 г.)
- Нетното въздействие е оценено на база симулиране на икономическото развитие като цяло при два основни сценария.
  - Базов сценарий - симулация за икономическата динамика в случай, че в разглеждания времеви хоризонт не настъпва промяна по отношение на неформалните трудови отношения.
  - Алтернативен сценарий - оценка за очакваното развитие в икономиката при предположение, че ще се наблюдава редуциране на неформалните трудови отношения.
  - Разликата в стойността на икономическите показатели в двата сценария представлява оценка на нетното въздействие.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Основни допускания на база резултати от проведеното проучване и иконометричния анализ на краткосрочното въздействие

- Проектните дейности имат потенциал да доведат до понижаване на съществуващото ниво на укриване на доходи в целевите отрасли с до 1% в средносрочен и дългосрочен план;
- Проектните дейности имат потенциал да доведат до понижаване на съществуващото ниво на укриване на доходи в икономиката като цяло в средносрочен и дългосрочен план.
  - Общият ефект в заетостта спрямо базовия сценарий е повишаване с почти 2 пр. п.
- Цялостното подобряване на общата факторна производителност в дългосрочен план – очакваното ускорение е с 0.2 пр. п. средногодишно.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Оценени нетни средносрочни и дългосрочни ефекти върху макроикономическата среда

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Заетост (пр. п.)	0.51	0.43	0.32	0.24	0.08	0.01
Растеж на БВП (пр. п.)	0.54	0.49	0.42	0.36	0.26	0.27
Бюджетни приходи (млн. лв. по текущи цени)	184.0	370.6	552.2	733.2	888.2	1065.7
Бюджетен баланс като дял от БВП (пр. п.)	0.33	0.54	0.68	0.79	0.92	1.02
Публичен дълг като дял от БВП (пр. п.)	-0.31	-0.59	-0.81	-1.04	-1.17	-1.31

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Макроикономически ефекти

- Макроикономическите ефекти могат да бъдат проследени преди всичко в средносрочен и дългосрочен план. Очаква се:
  - Нарастване на регистрираната заетост (оттам и на регистрираните доходи)
  - Ускоряване на растежа на БВП
  - Нарастване на бюджетните приходи, а оттам и понижение на равнищата на бюджетен дефицит и съотношенията съотношението „държавен дълг/БВП”.
- В началото на периода тези ефекти са относително слаби, но тъй като водят със себе си, макар и относително малко, ускоряване на темпа на нарастване на общата производителност в икономиката, предполагат значително засилване на положителните ефекти в дългосрочен план.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Анализ на резултатите от проучване на рисковите фактори на пазара на труда, водещи до прояви на неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения в целевите отрасли по проекта

Благодаря Ви за вниманието!

Обединение “Импакт”

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”